

ცისკარი

1874

თებერვალი

წელი წადი მეთვრამეტე

წოდება თხუთსულებათა

- I.—კატაკომბი. (დასასრული) იე. კერესელიძისა.
 - II.—მოკლე ცნობა ქვენიერებაზე.
 - III.—ჰოლმის კორთლი ზ ლითვის გეთმანი. მოს.
ჩივიანისა.
 - IV.—ცით მოვლენილი მოწამე.
-

ტფილისი
ივ. ხელაძის სტამბაში
1874

XIX

ფაბიოლლა იწვა თავის მდიდარ სახლში, მდიდრულად მორთულს კრაოტხედ ღ სირას ესაუბარებოდა. ურცხვნი მონანი დასტრიალებდნენ კარს, ისა ფიქრობდა ქრისტიანებზედ, თუ ვინ იუენენ ღ რა ხასიათისანი, რომ ასე დევნიდნენ ეოველგან, იმან მოინდომა ეკითხნა სებასტიანესათვის, რადგანც როგორც კამოჩენილს კაცს, იმას ეცოდინებოდა იმთი ანბავი. ამდროს აფრა შევიდა ღ მოახსენა.

— ქალობონო, შეიტყე ახალი ანბავი?

— რა ახალი ანბავი?

— ამ ანბავზედ ჩუმათ ლაპარაკობენ, რადგანც კეისრისაგან ბძანებაა, სებასტიანე უნდა მოკლან. მერე რა ლაძაზი, ჭკვიანი ღ გონიერი ემაწვილი კაცია.

ფაბიოლლა ისე კჭუითვან შეიძალა მწუსარებისაგან, რომ კარგა ხანი ჩუმათ იყო თითქოს ვერ გაიგონა, ბოლოს ჭკითხა:

— რათაო?

— ის ქრისტიანია! თუითან გამოტყენილა. ვინ მოიფიქრებდა ამას.

— როგორაო? სებასტიანე ქრისტიანია! ქრისტიანია! წარმოთქვა ჭაბიოლლამ განკვირვებით. იქნება მართლა?

— დიას, ქრისტიანია! კეისარს უბძანებია ტანჯვით მოკლან.

— უკვდაუნო დიქროთო! ეს რა მესმის, დამძახა ჭაბიოლლამ. მართლა თუ! მერე როდის უნდა მოკლან?

— რას მამცემ რომ მე გადავარჩინო, ჭკითხა აჭრამ.

— რასაცა მთხოვ მოგცემ.

ჭაბიოლლამ მისცა სუთასი თუმანი, რომლით აჭრამ რა დაქრთამა ჭყლეფია, რომელიცა იყო მოკვარე ფულისა, გაიყვანა დილა ადრინა ქალაქ გარეთ, საოდათებს ახროლინა ისრები ზ ისე დასჭრეს, რომ არ მოკვდებოდა. სებასტიანე უგონო ასწიეს ზ ჭაბიოლლას ბძანებით, მიატანინა სებასტიანე ჩუმათ ისე ნესთან, სადაც დაწვინეს, ჭქიმი დაეცნეს ზ დუწუეს უურადლებით მოკლა. ეს ანბავი სრულებით არავენ იცოდა, ჭაბიოლლას მეტმა. რომელიცა სპირად იარებოდა იმის სანასავად.

სებასტიანე მოწხა, მკვლამ ჭაბიოლლამ არ იცოდა, თუ როგორ ეშველა იმისათვის, იმან იფიქრა, მისუღიყო თითონ, ფესქვემ ჩაჯარდნოდა კეისარს ღ მიეცა არხა, რომ ესატეებინათ; იმან მოიგონა, რომ ვითომც სებასტიანე გაქცეულა უცხო ქვეყანაში, ღ ჭაბიოლლა სთხოვდა, ნება მიეცა კეისარს დაბრუნებულიყო, დაუსჯელად.

ჭაბიოლლამ ჩაიცო თალხი ტანისამოი ღ შეერივა სსახლის წინ, სხვათა მოთხოვნილებაში, რომელნიცა აკრეოვე არხებს ამღვიდენ, მოარხენი მიაუაღნი იყუნენ, როცა შესახეს არხას მისაღებ ზალაში, ეველანი გულის კანკალით მოელოდნენ კეისრის გამოხვლასა.

წინწილათა ღ ბუკის სმა შემოესმა რა, გამოვიდა იმპერატორი. იმას ეცვა ცერხედ ძვირფასი ბეჭედი ჭაბიოლლასაგან, ნაჩუქები. ის იღებდა არხასა უგულოდ გადასცემდა თავის მდივანს. მიუვიდა რიგი ჭაბიოლლასა, ის წადგა წინ; კეისარმა ჩამოარტო არხა ღ რომ უნდა წაეკითხა, უცებ შემოდგან გამოსკდა ჭახე მსა, ეს იყო სმა სებასტიანესი, რომელიცა შემოსუღიყო ჩუმათ, ასულიყო სარკმელში ღ იჭიდან გაღმომღარი იუურებოდა, როცა ჭაბიოლლამ იმისათვის არხა მიართო კეისარს, «მაქსიმიანე! მაქსიმიანე! ამოდე-

ნა ხალხმა სულ იქით აიხედეს, საიდანაც ეს ხმა ღა-
ზარაკობდა. გაფითლებული ძაბიოლლა, იღვა ქვასავით
გაშეშებული. — მაქსიმიანე! განიმეორა კიდევ ჭახის
ხმით სებასტიანემ,

— ვინა ბედავს, ზე მე სახელს მეძახის. დაიყვირა
გაფითრებულმა კისარმა.

— მე, მიუგო სებასტიანემ. მე დავიხსენი სიკვდი-
ლისაგან, რომ მოვიდე და გითხრა, რომ შენი წამი
მიასლოვდა. შენი ბოროტმოქმედების საწყობა ავესო!
შენ შედგებ სისხლით მრთელი რომის ქუჩები! შენ ჩა-
ყარე უძანკო კვამნი ტიბრის მდინარეში! შენ დააქცე
ღუთის ტაძარი. შენ წაბილწე იმისი წმინდა საკურთ-
ხეველი, მოსტაცე ქონება, გაცრცვენი, ღარიბნი ზე
ობოლნი. შენის უსჯულოებისა ზე ამპარტაუნებისათვის,
ღმერთმან დაგსაჯა ზე კასჯის ძლიერი ხელი მისი,
შეგმუსრავს! შენ მოკვდები კაცის ხელით, ის იქნება
მირონცხებული, დაიჭერს შენს ტახტს ზე განაფრცუ-
ლებს რომის იმპერიაში ქრისტიანობასა, მრთელი
რომ იქმნება ჯვარის თაყვანისმცემელი. შეინანაუ თუ
ჭკუა გაქვს, იყედრე ჯვარცმულსა ღმერთსა, რომის
ერთგულთა მსახურთა, უსუნდისოთა სდეენი...

კეისარმა იცნო სებასტიანე, სიანჩხლისაგან ტანთ

მემოიფსრიწა ზ დაიუიროა.

— ჩამოათრეთ აქა! ჩამოათრეთ! გიფაქს, სადარის გიფაქს.

კირენი, გიფაქსი ზ სსჷანი რა ასცვიფდენ, ჩამოათრეს მირს სებასტიანე.

— აქ ჯერ სისხლი კაციისა არ დაქციულა. ბძანა კეისარმა. ისე მოკაღით, რომ სისხლი არ დაიღვაროს.

სებასტიანე იქვე კეტებით მოკლეს, გაიტანეს ზ ისეთს ალაგს გადაგდეს, სადაცა ყოველი უწმინდურება რომის ქალაქისა, იქ ჩადიოდა.

მაქსიმიანემ რომ დაიწყო ძაბიოლლას არზის კითხვა ძაბიოლლა ფერწასული ზ თავხარდაცემული იდგა, ფეხები უკანკალებდა, მხოლოდ ესა სთქუა.

— ახლა კი გვიან არის . . . ზ გულს შეუწუხდა, ის გაიტანეს ვარეთ ზ წაიდეს შინ. რასაკვირველია მაქსიმიანე ძაბიოლლას კარვის თვალით ველარ უეურებდა.

ქრისტიანებმა როგორც იყო, იპოვნეს სებასტიანეს გვამი, შიიტანეს ჩუმათ, დიდის დიდებით დამარსეს ზ დაუდგეს ეკლესია, რომელიცა დღევანდლამდინ არის მრთლად შენასული ზ ეწოდება: წმინდა სებასტიანეს ეკლესია.

რამდენიმე დღის შემდგომს ჭეუღვიამ დაატყრინა იგნესაცა, რადგანც იმან უნება არ მისცა, შეერთო ცოლად, იმასაც ის ტანჯუითი სიკუდილი გადასდა, როგორც სხვებსა, ის დამარხეს კატაკომბში, სადაცა აგრეთვე არის აღშენებული იმის სასულსედ ეკკლესია, რომელსაცა ეწოდება: წმინდა აგნეს ეკკლესია.

აგნესას ქონება, კეისარმა დაბიოლლას დაუკვიდრა, როგორც ახლო მონათესავესა.

XX.

დაუმბრუნდეთ ახლა დაბიოლლასა. იმას დღეები აღარათ ეჩვენებოდნენ, იმას აღარც ბუნება, აღარც სიმიდიდრე აღარ ახარებდა. იმას ეკონა მრთელმა საუკუნემ განვლო მას აქეთ, რაც აგნესა მოკლეს. ის იყო ახლა ობოლი, ქვეყანასედ გულის შემატკივარი აღარა ვინა ჭყვანდა, აღარც ნათესავნი, აღარც მცნობნი, არც მეგობრები. ამ დროს შევიდნენ ზე მოასხსენეს, რომ იმჟერატორს კაცი გამოუგზავნიათ.

შეიკვიდა ჭეუღვიამ, შეიკვიტანა აგნესას ქონების სუ-

ქების უქსი კეისრისა ზ რომ უნდოდა დაეწყო ლაზარაკი, შეუტია ტაბიოლად.

— ქულვი! ქულვი! როგორ გაბედე ზ შემოდგი ფესი! დაიკარგე აქეთვან! მე არა მსურს რომ ჩემი სახლი წაიმურტლოს შენის აქ ყოფნით.

— მე მოველ უკანასკნელად, ეს ხუთი დღეა მოგ-
დივარ ზ არა ვინ შემომიძო. არავის დაუმასო შენს
მოსამსახურეებს. უთხრა ქულვიამ. მე მინდოდა შემერთო
აგნესა, არა ქნა ზ ამისათვის კიდევ მოვაკვლევი, ვიფიქრე
იმის სიკვდილით მაინც კეისარი ნახევარს ქონებას
მჩუქებდა. ის ქონება შენ მოგცემ, ეს მაინცე მივაფი,
ნახევარი ქონება მე მჩუქე იმისი, მე რომ ის არ
მომეკვლევიებინა, შენ ვინ რას მოგცემდა

— როგორ ბედავ ზ შეურაცხებას მაყენებ ჩემ სა-
ხლში; შენა ხელები უმანკო აგნესას სისლით შებდა-
ლული გაქვს, ახლაფსაც მთხოვ მაგაში! მეჩე ვის? მე!

— კარგათ იცი, იმისი მოკვლა იაფათ არ დამი-
ჯდება. დამსახურე!

— სმა გაიკმინდე ზ აქედან დაიკარგე!

— მაშ კვ არის შენი უკანასკნელი ჰასუსნი? დაფი-
სწოი კარგათ!

— სწორრეთ უკანასკნელია!

— უბედკრო! ჭსთქვა ჭუღუიამ ზ მივარდა ხანჯლით. ჭაბიოლლას დაცა ზ ამ დროს იგრძნო რომ ცხელი სისხლი გადაესხა მრთელს ტანზედ ზ ესმა კივილის ხმა. ეს იყო სირა, როდესაც ჭაბიოლლას ხანჯალი მოუღრს ჭუღუიამ, სირა შემოდოდა ოთახში ზ ეს საშინელი ანბავი ნახა თუ არა შუაში ჩაუვარდა, ჭუღუიას ხანჯალი ეცა სირას იღლიაში. ჭაბიოლლა წაიქცა ზ სირას ზედ გადაეფარა, დაჭრილი, რომელიცა ცდილობდა კიდევ, არ მოხვედროდა ხანჯალი. სირას წივილზედ შემოცვიუნენ მოსამსახურეები.

ჭუღუია იღვა ზ უვიროდა დიდის ხმით:

— ვაი მე, ჩემი და მოკვალი, ჩემი და. ეს სთქვა ზ გავარდა გარეთ, რა გადაბგდო ხანჯალი.

როდესაც ჭაბიოლლა წამოდგა ზ ნახა სირა აძეოფაში ზ თითონაც სისხლში მოხვრილი, მაშინვე ტანთ გამოიცვალა, სირასაც გამოუცვალეს, დაწვინეს რბილათ ზ გაკზავნეს დიონოსე მღვდელთან, რომელიცა იყო ექიმი.

დიონოსემ იმედი მისცა ჭაბიოლლას რომ მოჩხებოდა სირა, ზ ეოველ დღე იარებოდა; როდესაც ცოტა კარკა გახდა; ისა სთხოვდა დიონოსეს, ხშირად ელაზარაუნა ჭაბიოლლასათვის საწმუნოებაზედ, ჭაბიოლ-

ლამ რომ შეიტყო, სირა ამისათვის დაიჭირა, უფრო შეუპარდა ზეველას უჯურებდა.

— ეკ არის ძღველი, ეუბნებოდა ჭაბიოლლას სირა ვე უკეთ გასწავლის ჩუზნი სარწმუნოების კანონებსა.

ჭაბიოლლამ აღუთქვა სირას, ესწავლა სახარების სწავლა ზე დამდგარიყო იმ გზასედა, რომელსაცა ადგა მრთელი ქრისტიანობა. სირა თუძცა, უკეთ იყო, მაგრამ ის კვდებოდა.

სირამ მიიძინა, ჭაბიოლლა უჯდა თავიო, ზე დაჭყურებდა სიუვარულით. იმან შეიტყო ქრისტიანობის ძალა, ზე უკვირვდა დიდად. ამის წინ იწვა მომაკვდავი სირა, რომელმაცა თავი შესწირა თავის ქალბატონსა, ორჯერ დაღვანა იმან თავის სისხლი ჭაბიოლლასთვის. რათდენი სიუვარული, რათდენად ძაღლი სული, სული მოხალისისა იდგა ძაღლს ბეჯრ დიდ კაცებზედა.

როდესაც სირამ თვალი გაახილა, იმან ნახა ქალბატონი რომელიცა იჯდა თავით ზე დასტირბოდა. სირა მიხვდა რომ ჭაბიოლლა მოქრისტიანდა ზე გულში იგრძნო განუსომელი სისარული, ჭაბიოლლამ ქრისტიანობა მიიღო მსოლოდ მაშინ, როდესაც დაწმუნდა ქრისტიანობის სიკეთესედა, მეორეს დღეს დიონოსე ძღველი რომ შევიდა უთხრა სირამ.

— მამაო, აი ახლად მოქცეული, დააყენე კეთილს
 ზე ჰემმარტის გზასედ. ჭაბიოლას მივიდა ზე დაინოქს
 მღვდელის წინ, რომელმაცრა ჯგარი გადაჭსწერა ზე დაადო
 თავსედ ხელი, სთქვა:

— უფალმა მოგიყვანა სახლსა თვისა, კურთხეულ
 იყოს სახელი მისი! რადესაც წამოდვა ჭაბიოლოა,
 მიუბრუნდა სირას ზე უთხრა: .

— საყვარელო ჩემო დამ! ახლა შემიძლიან დამ
 გიწოდა.

სირამ სისარულით ტირილი დაიწყო, მიიკრა გულზედ
 ჭაბიოლას ზე ორნივენი ტიროდნენ.

ეფროსინემ ზე გრამამ აგრეთვე მიიღეს ქრისტიან-
 თბრძვისსარწმუნოება. დიონოსე აწაუღიდა იმათ სახარე-
 ბასარა ზე მოამზადა, დანათლა ერთიან.

სირამ უანბა ჭაბიოლას თავის თავის ანტიკობა.

ის იყო ანტიოსიითუან, დიდი კაცის ზე მდიდრის შვი-
 ლი, იმას ჰქვანდა ერთიმა რომელსაცა ერქა ორანცია.
 დედამის სიკვდილის შემდგომს, სირანციათ თავისი
 ქონება სრულებით გაანბნა და სირა, დაუტევა სიღა-
 რბეში. იმას მხოლოდღა შერჩა ერთი ძვირ ფასი შა-
 ლი, რომ ნახა გაჭირვებაში იყო, ისწავლიდა იერუსა-
 ლიში, ერთს თავის ნათესავთან, გზასედ არაბებმა

მოიტაცეს, ტყვეთ წაიყვანეს ზე ჭაბიოლლასათვის მამამ აყიდვინა. სირას ღედმამანი ქრისტიანები იყვნენ, იმისი მამა ორანცია, არ მონათლულა ზე გერმანს სცემდა თაყვანსა. სირამ არ იცოდდა ეს თავისი მამა ორანცია, სად იმყოფებოდა, ის კი არა, რომ ამ ორანციას სასულიერო გამოყვება, რომში მოვიდა ზე სასულიერო გამოიცვალა, დაირქვა ქულვია. ამან იცოდდა, რომ თავისი და სირა ჭაბიოლლასთან იყო, მაგრამ არ გმცნაურებოდა, სირამ კი არა იცოდა რა, როდესაც ქულვიას ჭაბიოლლა უნდა მოეკლა ზე იმის მაგიერ დასცა ხანჯალი თავის დას სირას, ის შრიელ შეწუსდა ზე შეწუსებული გარეთ გაუარდა.

ერთხელ, მძიმედ ავადყოფმა სირამ დაეწყო ლაპარაკი ჭაბიოლლას.

— რასა ფიქრობ, რასა იქ, სუფარელო დაო ხუმროსიკდილის შემდეგ. ჰკითხა სირამ.

ჭაბიოლლას ტირილი მოუვიდა.

— ოჰ არა, არა, უნასუნა ჭაბიოლლასი. ჩემს ვოლოცავთ ზე ღმერთი მოგარჩენს. წავიდეთ სოფლად, ჩემს სასაფსულო სახლებში, იქ გაამება.

— ტყვილად წავალთ, სუფარელო დაო, რამდენიმე დღის შემდგომს აღარ ვიქნები.

ქაბიოლლას უნდოდა ეთქვა რამ ზ ვერა ბედავდა, ბოლოს დასძლია ზ უთხრა:

— მითხარი საუფარელო დო, რა გსურს, რამ . . . როდესაც . . . ველარ დაასრულა.

— როდესაც მოკვდები, მიუგო სირამ, დამარხეთ აგნესას კვერდით, ილოცე ჩემთვისაც ზ იმისათვისაც ილოცეთ, რომ მოიქცეს ჩემი მძა, სადაც არის ზ მიიღოს ქრისტიანობა. ნუ დაუტევენ გაჭირვებულთ მძებსა. უველას შეეწიე.

იმ დღეს ეზიარა სირა, ზ მეორე დღეს განუტევა სული.

ქაბიოლლამ მრთელი თაფისი ქონება მოახმარა ღარიბების ზ ავათყოფების სადგომებს, ქრისტიანების შკოლებს ზ უცხო ქვეყნის ღარიბ მოძველებს. თითონ უვლიდა ავათყოფებს, იმას აღარ ეშინოდა კერვთ თაფანის მცემლებისა, რადგანც მაქსიმიანე მოკვდა; იმის შემდგომს ავიდა ტანსუდ მაქენცია, მაგრამ ცოტა ხანს იმეფა. როდესაც კონსტანტინე დიდი ავიდა გალლიაში ტანსუდ, მიიღო ქრისტიანობა, გადმოავდო რომის იმპერატორი ტანსუტოვან, თითონ დაჭირა ეს იმპერია ზ მრთელ ხალხს ძიადებინა ქრისტიანობის სარწმუნოება; ქრისტიანები დევნილებისაგან გა-

მოვიდნენ, უსარდათ, ეკლესიებს ცხადად აშენებდნენ,
ცხადად ლოცულობდნენ & ლოცავდნენ კოსტანტინესა.
აღრინდელნი ძღვენიელნი, ბრალსა სდებდნენ კეისრებსა.
კორუნიმი მიაღწივა ღრმად მოხუცებამდინ, ვეელასა
სმულდა ის სიკუდილამდინ. სუნიდისი უღრღნიდა გუ-
ლსა. სირას ძმამ შეინანა დის სიკუდილი, წაუიდა აფ-
რიაში & იქ მიიღო ქრისტიანობა.

მოკლე ცნობა, ქუჭენიკ- რებაზე.

რომ მივიღოთ ცნობა რომელსაჲცე საგანსე, ადვილათ შეიძლება, საკუთარის თვალურ დევნებით, გამოცდილებით ჭ შრომით. მაგრამ სმელეთი, რომელსედაცა ჩუქნა ვდგევართ, ისე ვრცელია, რომ კაცს შუძლიან დაინახოს მხოლოდ იმის მცირედი ნაწილი. რამდენსაც კაცი, ერთის მხრითგან გადავა მეორესედა, ჭ შენიშნავს თავისგან ნახულსა, მით უფრო მეტს ვაიცნობს ახალს ადგილებს ჭ ახალს საგნებსა. მაგრამ ესეც კი უნდა ვთქვათ: რაც უნდა კაცს მეტი სიცოცხლე ჰქონდეს, ჭ თავისი მრთელი სიცოცხლის განმავლობა შესწიროს სხუა ჭ სხუა ქვეყნების ჭ თემების ნახვას, მაინც ვერ გამოიკვლევს საკუთარის თვალთ ჭ ვერა ნახავს მრთელი სმელეთის გარემოებასა, — ისე დიდია სმელეთი ჭ იმასთან კაცი ისე მცირე არის.

ამისათვის უკვლავ კაცი, რომელიცა სხვის სმელებზე, დაეუფნებინან მხოლოდ იმაზედ, რაც თითონ უნახავთ თვალთ, ან რაცა გაუგონიათ სიტყვით იმ ალაგბზედ, სადაცა არა უოფილან თავის დღეში. ამ გვარი ცრუ ცნობა აქვს, არათუ მარტო ერთს კაცს, მრთელს ხალხსა; ამ გვარი ცრუ ცნობა გადმოსუდა, ერთის თაობიდან მეორეზედ მობეზულა მრთელს ქვეყანაზედ. მაგალითად: ანობენ მზე ამოვიდაო, მზე ჩავიდა, — გაგრამ ეს გამოთქმა, დიდი შეცდომითი გამოთქმა არის; ეს გამოთქმა მარტო ერთს ენის ხალხში კი არ არის, უკვლავ ენის ბევრს ქვეყნის ხალხშია, მამ ნიშნავს რომ, დასაბამით განვი ქვეყნისა, ხალხსა ჰქონია ცრუ ცნობა, როგორც ქვეყნიერებაზედ, ისე შეცდომის მოვლინება ებზედ. ამ გვარი ცრუ ცნობაები, არსებობდნენ ხალხში შეიღიათასი წლის განმავლობაში, — იქამდინ, მინამდისინ მსწავლულ კაცების შრომამ ბეცადინეობამ არ გამოიკვლია, სინამდვილემ ცნობაებისა. ამ მსწავლულ კაცების გამოკვლევა, სხუა ბ სხუა ცნობა ჰემმარტი, შეერთდა ერთად, შედგა წიგნად ბ დაერქვა ქვეყნიერების აღწერა ანუ გეოგრაფია.

აქედან სჩანს, რომ გეოგრაფია აძლევეს კაცსა ნამდვილს ბ ჰემმარტს ცნობასა ქვეყნიერებაზედ.

როგორც ვეულა კაცისათვის, საჭირო არის იცოდეს თავისი ცხოვრების ბედგომარეობის გარემოება, ისე საჭირო არის ვეულასათვის, იცოდეს ვეულა, რაჯგი რამ შეება სმელეთსა.

რომ ამიწერდეთ იმ სახლსა, რომელშიაცა თქუენსა დგესართ, ან რომელშიაცა აპირებთ დადგომასა, პირველად გამოძინსაგაუთ ადგილსა ბ მდებარეობასა, ქუჩასა, რომელს ქუჩაშიაცა მდებარეობს; მახვენებთ სივრცეს, თუ ერთი სახლი მეორითგან რამდენს ზომის სივრცესე დგას, მერე შემატობინებთ სახლოს ზომას ბ სხუა. ამაების ცნობა რომ მომცეთ. უნდა გაზომოთ, განსაზღვროთ ბ ანუხსოთ. ამ გვარსა ცნობასა, უწოდებენ მათემათიკურს ცნობასა, თქუენს სახლოსნობაზედ.

ამის შემდგომს უნდა მიაქციოთ თქუენი ყურადღება თქუენი სახლი სინათლიანია, თუ ბნელი; ობილია თუ ცივი; ქარი ზომ არსაიდან უბერავს ოთახსა, წვეთი ზომ არ ჩამოდის, ერთის სიტყვით უნდა გამოიკვლიოთ თვისება თქუენის სადგომის სახლისა; ამ გვარ გამოკვლევას, უწოდებენ, ფიზიკურს ცნობასა, თქუენის სადგომის სახლისას.

ამ გვარადვე არის გეოგრაფია: თუ რომ გეოგრაფია გიანბობს რამდონსამე ქუესენის ზომასა, სივრცესა,

სიკანესა, სიკრძესა, ერთის სიტყვით, წარმოგვიდგენს ქრისტეანის ფორმასა, მაშინ იმ გეოგრაფიას ეწოდება მათემატიკური გეოგრაფია, ზე თუ გვიანბობს, ქრისტეანის თვისებასა, იმის ჰერსედი, წეალსედი, სმელსედი, მაშინ ამ გეოგრაფიას ეწოდება ფიზიკური გეოგრაფია. ბოლოს ესეც უნდა ვსთქვათ, თუ გეოგრაფია მოკვითხრობს, ამა ზე ამ ქრისტეანაში, ესა ზე ეს ანბავი მომხდარაო, ესა ზე ეს ცუდილებაო, მაშინ ამ გეოგრაფიას ეწოდება პოლიტიკური გეოგრაფია.

მაში აქედანასჩანს, რომ გეოგრაფია. განიყოფება სამ სახედ.

1, მათემატიკური გეოგრაფია, აღგვიწერს ქრისტეანის ფორმასა, იმის ზომასა, მდებარეობასა ზე სს.

2, ფიზიკური გეოგრაფია, აღგვიწერს ქრისტეანის ადგილ მდებარეობის თვისებასა იმ სახით, რა სახითაც მდებარეობენ ბუნებაში.

3, პოლიტიკური გეოგრაფია აღგვიწერს ყოველსა იმას, რაცა უქმნია კაცსა ამ ქვეყანაში, თავის ცხოვრების საუბრეობესოდ.

მათემატიკურ გეოგრაფიითგან ცნობა.

დღისით ქეტყანას ანათებს მსე, ხოლო ღამით
 შთოჳარე ზ ვარსკვლავები. რადგანც კაცი ბნელაში ვუ-
 რას გააკეთებს, ამისათჳს ძველათჳე კაცს, თავისი უუ-
 რადღება მიუქცეოია ცაზე, ვარსკვლავებზე, მზეზე ზ
 შთოჳარეზე. უველას, ჩუტენგანს უუერებია მოწმენდილს
 ღამეს, ცისათჳს, ზ უნახავს მრავალთ-უმრავლესნი ვა-
 რსკვლავები. იქნება ბეურს ჩუტენგანს შეუნიშნავს ზოგი
 ერთი ვარსკვლავები, რომელნიცა მღებარეობენ ცაზედ
 ისე, რომ ერთი მეორითგან ზომით მღებარეობას სრუ-
 ლებით არ იცვლიან. ჩუტენ მხარეზედ, შენიშნული კვა-
 ქუს ცაში შვიდი ვარსკვლავი, მღებარენი ერთს სწორე
 ხაზზედ, რომელნიცა არა სცვლიან არასოდეს, თავინთ
 მდგომარეობას ერთი მეორითგან, კარგად უურადღებით
 გამოკვლეულია, რომ დანარჩენი სხუანიცა ვარსკვლა-
 ვნი, მხოლოდ ზოგიერთთ მცირე რიცხვთ კარდა, აგრე-
 თჳე არ იცვლიან თავინთ ერთი მეორითგან
 მღებარეობასა, ამისათჳის ამ ვარსკვლავებს ძველადგა-
 ნვე უწოდებენ, უძრავ ვარსკვლავებსა, კასასხვაჳებელად
 იმ მოძრავ ვარსკვლავებისა, რომელნიცა დიარებიან

კანუხომელ ცის სივრცეზე, ჭეარავენ თავიანთ სასივით უძრავ ვარსკვლავებსა და რომელსაცა უწოდებენ ჰლანეტებად. ეს ჰლანეტები ცხადად ძომრობენ მზის გარშემო და ზოგჯერ ისეთს სრულს სხივს გამოსცემენ, რომ მიემსგავსებიან მთვარესა. როდესაც ეს ჰლანეტები გაივლიან მზესა და ჩუქნ თვალთა შუა, მაშინ მზეს ისე სინათლეს დაუფარავენ, რომ მზე აღარა ბრწყინავს.

რომ სისწორით განსაზღვრულიყო ცაზედ ვარსკვლავების მდებარეობა, ძველათგანვე სხვა და სხვა ჯგუფ ვარსკვლავებისათვის მოუციათ სახელები, ზოგისათვის პირუტყვისა და ზოგისათვის კაცისა. ამ სახითვე, იმ შივდ ჯგუფ ვარსკვლავსა, რომელზედაც ჩუქნ ზემოთ ლაზარაკი ეკონდა, განსასხვაებელად სხუა ჯგუფ ვარსკვლავებისა, რადგანც დათვის სახედ ხაზზედ გამოუწილია, ჰქვია დიდი თათვი; განსასხვაებელად ჰატარა დათვისა, რომელზედაც მოვილაზარაკებ მერე.

ძველ დროს უძრავნი ვარსკვლავნი კანუოფილ იუგუნენ ორმოცდა რვა ნაწილად, ახლანდელს დროშიკი, გაუოფილია **131** ნაწილად. ამათში ჩუქნის ქვენიდგან მხოლოდ სჩანან **62**. ამ უძრავ ვარსკვლავებს გარდა, ცაზედა სჩანს კარდავლებული მნათობელი გზასაკით

სახი, რომელიცა რომ გაიჩნრიკოს ღურბინდით, შემდგარია მრავალთ უძრავლესის ვარსკვლავებისაგან და რომელსაცა ეწოდება რძის გზა.

მოდრავი ვარსკვლავი, ანუ ჰლანეტი, რომელსაცა ჩუწნ უწოდებთ კუდიან ვარსკვლავსა, არ გამოსცემს საკუთარს სინათლესა, ის გამოსცემს საკუთარს დისკასა მხოლოდ მაშინ, როდესაც ჰირი ჩუწნკენა აქუს მოქცეული და ამ ჰირს ჰხვდება მზის შუქი. ამ სახითვე ნათელს გამოსცემს მთუარე და ამ სახითვე გამოსცემენ ვეღლა ჰლანეტები და რასაკვირველია, სხუა რომლისაჲე შორის ჰლანეტიოვან გადმოგვხედნა ჩუწნის ქვეყნისათჳს, ეს ქუჭყანასა იმ კვარსა ნათელს გამოსცემდა.

მრთელი ეს უძრავი ვარსკვლავები, მოძრავი ჰლანეტები, რომელთაც უკან კიდევ შემოთ უძორეს უფრსკულის სიღრმეში და სივრცეში, იმყოფებიან ურიცხვხედ ურიცხვნი კუდიანი ვარსკვლავები და კომეტები, იწოდებიან ქუჭყნიერებად. ქუჭყნიერება წარმოგვიდგება განუზომელ სივრცედ, სადაცა არსებობენ მრავალთ უძრავლესნი ცის მოვლინებაები, ანუ ჰლანეტები. ჩუწნი მიწა, ანუ ქუჭყანა, ერთი იმ ცის ჰლანეტთაგანი არის; ეს ჰლანეტი არის მავი, რომელსაცა არა აქუს საკუთარი სინათლე და რომელსედაცა ჩუწნკანნი ვდგეკვართ

ეს არის კიდევც რომ ამ მცირე ქვენიერებან, კაცნი სწ-
 ხრეკამენ მრთელის ქვენიერების მოვლინებასა, მრთე-
 ლი ცის უფრსკულის ჰლანეტებსა, მრთელს ღუთის
 ქმნილებასა.

მეელს ხალხსა ჰქონდა ცნობა არა თუ მარტო ვე-
 ლა ვარსკვლავებზედ, ისინი განასხვავებდნენ კიდევ იმ
 სუთს ჰლანეტს, რომელნიცა გამოსცემენ სინათლეს
 ვეელს ჰლანეტებზედ მეტად. მხოლოდ ამ სუთი ჰლა-
 ნეტის ნახვა შეიძლება სადა თვალთ, უღურბინდოთა,
 სახელდობ: მერკურია, ვენერა, მარსი, იუპიტერი ღ
 სატურნი. მერკურია ღ ვენერა იმყოფებიან მზისა ღ
 ღელა მიწის, ესე იგი ჩუწნი ქუჭუნის შუა. ესე ორნივე
 ჰლანეტნი, რადგანც მსეზედ ახლო არიან, მრთელ გა-
 მოსცემენ ნათელსა ღ მრთელა ბრწეინამენ, ამას გარდა
 მთვარის მზგავსად, ხან სრულად გვეჩვენებიან ღ ხან
 ერთ ერთის თავიანთ ბრწეინვალეს ნაწილით. მერკუ-
 რის ვხედავთ დილით ღ საღამოზედ, ჰატარა ბრწეი-
 ნვალე ვარსკვლავის კვარად, რომლის ნახვა ზოგჯერ
 ძნელია, რადგანც მზის რწეინვალე შუქისაგან, სხივი
 იმისი აღარა სჩანს; ვენერასა ვხედავთ დილით ადრინ
 ღ საღამოთი, მზის ჩასვლის შემდგომს, ამას ჩუწნ
 ცისკარსაც ვუწოდებთ. ზოგჯერ ისეთი ჩინებული ბრ-

წინვალე შუქი აქუს, რომ მთვარიანი ღამე ეკონება
 კაცსა. მარსი, გამოსცემს წითელს, ცეცხლებრივ მკზ-
 ნებარე სინათლესა. იუპიტერი, ყველასეუდ დიდი ჰლან-
 ნეტა არის, ამას ფერი მომწვანით დასცემს, — თანადა-
 უძღვის ოთხი წვრილი ჰლანეტა, რომლის ნახვა შე-
 იძლება მხოლოდ გამჭრისე თვალით. სატურნსა აქუს
 ციავი სინათლე, ამას თანაუძღვის ექვსი ჰატარა მთვარე,
 ეს ჰლანეტები, როგორც შემოთა ვთქვით, ზოგჯერ
 გვიჩვენებენ სრულად, მთვარის მსგავსად ზოგჯერ
 ნახევრად. აქედან ეს გამოდის ზე სჩანს, რომ ყველა
 ჰლანეტები ჩუქნი ქვეყნის მსგავსად მკრკვალეები არიან.
 ამას გარდა, ყველა ეს მოძრავი ჰლანეტები, ხან მხეს
 მარჯვნივ მოექცევიან, ზე ხან მარცხნივ. ჩუქნს მიწას,
 თავისი საკუთარი სინათლე არა აქუს, ამას სინათლე
 ეძლევა. მხისაგან, ზე ამისათვის ეწოდება ამასაც ჰლან-
 ნეტა. რადგანც ეს ასე არის, მამ ჩუქნი ქვეყნაც,
 სხუა ჰლანეტების კვარად, მხეს გარს უფლის ზე ფო-
 რმა აქუს მრკვალი.

რაცა ვთქვით შემოთ, ეს ყველა დაწვრილებით გა-
 მოკვლეულია მსწავლულ კაცებისაგან ძველს დროს ზე
 ასლანდელნი მეცნიერიცა დარწმუნებულნი არიან, რადკა-
 ნაც მხის ამოსვლა ზე ჩახვლა; დაღამება ზე კათენება ეო-

ველდღეს არის, ოც ზ ოთხი საათის განმავლობაში, ამისათვის ამ ორში ერთ ერთი უნდა იყოს; მრთელი ცის კამარა, მზიანათ, ზ მრთელის ჰლანეტებით, უკლის ერთს დღე ზ ღამეში გარშემო ჩუწნს დედა მიწასა, თვითან ჩუწნი დედა მიწაც, უკლის დედა მიწასა, ერთს დღე ზ ღამეში.

ზირველი ამათგანი ჩუწნ ნამდვილად გვეჩვენება, რადგანც ჩვენის თვალითა ვხედავთ, დილით მზე ამოდის ზ თან ჰლანეტებისა ამოსდევნ, საღამოზედ ჩადის ზ ჰლანეტებიც თან ჩასდევდენ. ეს ასე ეჩვენებოდათ არა თუ ძველ ხალხსა, თვითან ახალ ჩამომავლობასაცა, მინამ გამოჩნდებოდნენ განთქმული ასტრონომები გალილეი ზ კოპერნიკი. ამ ორთა მსწავლეულთა დაიწვეს დამტკიცება, რომ თვითან დედა მიწა უკლის მხესა უოველდღე, ასე რომ კაცს შეუძლიან, იდგეს ერთს ადგილს ზ ერთს დღე ღამეში მრავალს ცის კამარას თვალი გადაავლოს. ოც ზ ოთხი საათის განმავლობაში, დედა მიწა ურბენს გარშემო მხესა, ამ დედა მიწის ტრიალს, თავს ზ ბოლოს უნდა ჰქონდეს უგბველია წერტილი, რომელზედაცა ტრიალებდეს, ასე რომ თითქმის ამ წერტილებს უკავიათ ეს მრკვალი ქვეყანა. — ეს ორი წერტილი, დედამიწის გულში რომ ძევა

ერთათ ზე გაფაგლოთ ხაზი, დაერქმევა ქვეყნის ღერძი; ამ წერტილის ცალ მხარესა ჰქვიან ჩრდილოეთის პოლიუსი ზე სამხრეთის პოლიუსი, რასაკრიფულია, ნამდვილად არა აქეს არა ვითარი ღერძი დედა მიწასა, მხოლოდ ცხადად წარმოდგენისათვის მსწავლულნი ავლებენ გონებითს ღერძსა, რომ გამოვიხატოთ დედა მიწის მოძრაობა მზის გარშემო.

თუ რომ დიდხანს თვალუურს ვადევნებთ მზის მოქმედებასა, სხუა ზე სხუა ვარსკვლავებთს შორის, მაშინ შევნიშნავთ, რომ მზე აქეს სხუა კიდევ მოქმედება, იმის გარდა, რაცა აღვწერეთ ზემოთ ზე რაც მოვილხაზარაკეთ მზეზედ. მართლადაც, თუ რომ შევნიშნავთ, მზე რომლის ვარსკვლავების საშუალო დგას მზე, მაგალითად იანვარში, მაშინ ამგვარივე უუაროდება მზეზედ უნდა ვიქონიოთ თებერვლის თვეში, ამ დროს ვნახავთ, რომ მზე ახლა სულ სხუა ვარსკვლავებთა შორის დგას; მაშინ სხუა ვარსკვლავებს სრულებით ჰფარავს. ძველი ხალხნი, მაგალითად ეგვიპტიანელები, ძრიელ თუალ-უურს ადევნებდნენ სხესა ზე მაშინ იმათ შენიშნეს, რომ მზეს მართელი წლის განმავლობაში უჭი-

რავს სსჭა ზ სსჭა ადგილები ვარსკვლავებთა შორის:

365 დღის განმავლობის შემდეგს, მზე იხილვება, ისევე იმ ვარსკვლავებთა შორის, სადაცა იხილვებოდა ჰირველად, ესე იგი იანვრის თვეში, იმ უძრავ ვარსკვლავების ახლოს, რომელსაცა თითქოს გაუვლის მზე ზ ისევე უკან დაუბრუნდება **365** დღის შემდგომს, ჰირველათ უძრავთ ვარსკვლავებსა, გაჭნეოფენ თორმეტჯგუფ ვარსკვლავებად; ამ ვარსკვლავებისათჳს ანუ ზოდიაქებისათჳს დაურქმევიათ ჰირუტყვის სახელები, სახელდობ: ვერძი, ზუარაკი, მარჩბივი, კირჩხიბი, ლომი, ქალწული, სასწორი, მორიელი, მშვილდოსანი, თხის რქა, წელის-საქანელი ზ თევზი. ამ ზოდიაქებს თვალუური რომ ადევნოს კაცმა, მაგალითად დავიწუთ ვერძითგან, შევნიშნავთ, რომ ვერძითგან მზე გადადის ზუარაკისაკენ, შემდეგ მარჩბივისკენ ზ სსჭა. ერთს წლის შემდგომს, ვნახავთ რომ მზე კიდევ ვერძთან იდგება. ასე ზ ამ სახით გვეჩვენება, რომ თითქოს მზე ცის სივრცეზე შემოუვლის კარშემო, რომლის შუა ჩუჭნი დედა-მიწა არის. იმ სახსა, რომელს სახსაცა აკეთებს შემოვლის დროსა, ეწოდება ეკლიპტიკა, ეს ეკლიპტიკა არის მზის კვა. მზის ამ გვარად სიარული, ჩუჭნის თვალს მხოლოდ ეჩვენება, თორემ მზე, როგორც შემოთაცა ვთქვით არ იძვრის;

მხოლოდ ჩუქნი დედაძიწა ტრილებს მისი გარშემო, ასე რომ, მრთელი წლის განმავლობაში, კვეჩენება, ერთმც მზე დადიოდეს, ზ გადავადოდეს ერთის ზი კიათიდგან მეორეხედ, წლიური მისი მოძრაობაც, ჩუქნი თვალის მოტყუება არის ზ ეს ადვილათ შეგვიძლიან დავამტკიცოთ. მოვიყვანოთ ორი ემაწვილი ერთს დიდს ოთახში, ერთი დავაყენოთ შუაში უძრავათ ზ მეორე ემაწვილი უვლიდეს შორი ასლოს გარშემო, ამ ზირველს ემაწვილს. გარშემო მორბედი ემაწვილი შენიშნავს ამას, რომ შუაში მდგომი, ხან ერთის კუთხისაკენ ეჩვენება, ხან კედლის მეორე კუთხისაკენ, მესამისაკენ ზ სხ. ასე ამ სახით მზე არის, როდესაც მიწა უვლის მსეს, ასე ეჩვენება მზე ხან ერთის ნხრისაკენ ზ ხან მეორისაკენ, ზ ის ზოდიაქებც, რომელიც მსეს ახვევია, ასე ეკონება მზე იმ ზოდიაქებს შუა ურბენსო.

რადგანც ასე კვეჩენება, რომ მზე მრთელის წლის განმავლობაში ზოდიაქებს უვლის ერთხელ, ამისათვის ნიშნავს რომ ჩუქნი ქვეყანა, ესე იგი, დედაძიწა, უვლის გარშემო მსეს, ერთის წლის განმავლობაში ერთხელ. ამ გვარ მისი მოძრაობას, ქველბა ხაღზბა მიაქცია უურბდლება ზ წელთ აღრიცხვაც ამასედ

დააფუძნა. რომ შენიშნეს, მსუ **366** დღის განმავლობის შემდეგ, ესევე მსუ დიდებოდა პირველსავე ვერძის ალაგს, ზ ქვეყანაზედაც ამის მიხედვით, ოთხ გვარი ცვლილება მოხდებოდა, ესე იგი, გასაფხული, ზაფხუოი, შემოდგომა ზ ზამთარი, მრთელს ამ **365** დღეს დაარქვენ ერთი წელიწადი. ამ ერთს წელიწადს სსჭა ზ სსჭა ხალხნი ჰყოფენ სსჭა ზ სსჭა გვარად თავისებურად; ჩუწნი წელთა აღრიცხვა არის რომაელების მიხედვით, იულის ცესარისაგან შემოტანილისა. წელიწადი განიყოფება ოთრეუტ თვედ.

ღ ესრედ უნდა ვიცოდეთ, რომ ჩუწნს ქუტუნასა აქეს ორ გვარი მოძრაობა, დღიური, რომელიცა ტრიბლებს თავის გარს მრთელს ერთის დღის ზ ღამის განმავლობაში, ზ წლიური, რომელიცა უტრიბლებს მსესა მრთელის ერთის წლის განმავლობაში ერთსელთავის გარეშემო რომ ტრიბლებს ქვეყანა ამ ბრუნვაში ზ ტრიბლში, ხან ერთს ზურგს შეაქცევს მსესა, ხან მეორეს, როდესაც შეაქცევს ერთს ზურგს მიწა, ამ ზურგზედ მხოფთათჳს დღე არის, ზ მეორე ზურგზედ მეოფთათვის ღამე; როდესაც მეორე ზურგით შეაქცევა მსეს, მაშინ აქ არის დღე ზ პირველ ზურგზედ მეოფთათჳს ღამე. მსეს რომ უკლის გარშემო, მაშინ ჩუწნი

ქვეყანა სსუა ზ სსუა ცვლილებას მიიღეს ხოლმე; ამ დროს წელიწადში, ოთხ კვარი ცვლილება არის, გასაფხული, საფხული, შემოდგომა ზ სამთარი. ამასედ მერე მოვილანარაკებთ მკითხველებთან შემდგომში, ახლა მხოლოდ მოვილანარაკოთ იმ ხილულ ვარსკვლავებზედ, რომელთაც ვხედავთ ცაზედ.

ჩუნი ქვეყანა რომ ტრიალებს ზ უვლის მესეს, ეს ცნობა სულ თავდაპირველად მოგვცა გამოჩენილმა ვარსკვლავთმრიცხველმა კოპერნიკმა **1500** წელს ქრისტეს შემდგომს ზ ბოლოს სრულებით დაწვრილებით როდესაც შემოვიდა დურბინდი ზ გაჩხრიკა ეს ცინკარის მკვლევარმა ვარსკვლავთმრიცხველმა გალილეიმ **1609** წელს. თუ გალილეის დურბინდის შემწეობით ნამდვილათ არ გამოეკვლია ეს საქმე, არაფერ დაუჯერებდა კოპერნიკსა, ამასთანავე, ეკვიპტურიანელებმა, რომელთა მსწავლულთ რიცხვში იყო გამოჩენილი პტოლომეი,, იცოდნენ, რომ ჩუნი ქუჩუნი გარდა, მესეს კარმემო უვლიან, კიდევ სსუა ხუთნი ჰლანეტნი, რომელნიცა ცაზედა სხანან სადაც თვალთ უდურბინდოთა. ისინი გამოგვისატავენ ამ ჰლანეტების მდგომარეობასა ცინკარის განუზომელს სივრცესედა ამ სახით: ქუჩუნიერების თვალთ ხილულია ზ უსილავის მუაკულისა დვას ჩუნი

დედამიწა, რომელსაცა გარს უტრიალებენ, როგორც ჩუქნს თვალს ეჩვენება, მთვარე, მერკურიოს, ვენერა, მზე მარსი, იუპიტერი & სატურნი, კოპერნიკის ჰსწავლით, რომელიცა უფლას მიღებული გვაქვს, მზე დვას შუაგულსა & ამას გარს უტრიალებენ ეოველი ზღანეცნი, იმათ რიცხვში ჩუქნი დედამიწაცა, რომელიცა დვას ვენერასა & მარსის შუა. ამას გარდა ჩუქნს დედამიწას გარს უტრიალებს მთვარე, რომელიცა აგრეთვე თვითან ტრიალებს თავის ღერძზედ. დედამიწას უფლის **28** დღის განძავლობაში მთვარე ერთხელ, & ამასთანავე მხესაცა, მთვარე არის ზატარა ზღანეცა, რომელიცა მარად უტრიალებს ჩუქნს დედამიწას; ეს არის თანა მოკსაური ჩუქნის ქუჭუნისა.

უკანასკნელს დროში ვარსკვლავთ მრიცხველის კოპერნიკის ჰსწავლა, ევლგან გაფრცელდა; ევლა ახალმა მსწავლეულმა, რა დარწმუნებით შეიტყო, მიიღო ეს ჰსწავლა, მხოლოდ შეამსეს სოგი ერთა ახალის ცნობისა.

1, აღმოუჩენათ, რომ იუპიტერსა ჰყავს ოთხი თანამოკსაური, ანუ მთვარე; სატურნსა ჰყავს რვა მთვარე.

2, აღმოჩინეს, კარკის ღურბინდით, კიდევ რამდე-

ნიმე ჰლანეტები, სატურნის შემოთ არის ჰლანეტი, რომელსაცა ეწოდება ურანი, ამასა ჰეავს ეექსი მთვარე ნეპტუნი, ამასა ჰეავს ორი მთვარე; მარსისა ზ იუპიტერს შუა აღმოაჩინეს **82** წვრილი ჰლანეტები. ასლად გაროაჩინეს მზის გარშემო **90** ჰლანეტნი, რომელნიცა ტრიალებენ ერთს ალაგს თავის გარშემო, ზ თან უვლიან მზესა დანიშნულს გზასედ თავათავის დროსედ ჩეწნისედ ასლო ჰლანეტი, რომელსაცა ეწოდება მერკურია, უვლის მზეს **88** დღის განმავლობაში. ერთი ჰლანეტი, რომელსაცა ეწოდება ნეპტუნი ზ იპონეს **1846** წელსა, უვლის მზეს გარშემო **161** წლის ზ **225** დღის განმავლობაში მხოლოდ ერთხელ.

აი რასახით მოძრაობენ ჰლანეტები მზის გარშემო:

- 1**, მერკური უვლის მზესა **88** დღის განმავლობაში;
- 2**, ვენერა **224** დღეს;
- 3**, ჩეწნი დედაპიწა, თავის მთვარით **365** დღის განმავლობაში;
- 4**, მარსი **2** წელიწადში ერთხელ. მარს მიხდევენ **82** წვრილი ვარსკვლავები, რომელნიცა აგრეთვე უვლიან მზესა, ზოგნი **3** წლის ზ ზოგნი **6** წლის განმავლობაში; ამათ მიხდევენ იუპიტერი თავისის ოთხის მთვარით, **12** წლის განმავლობაში უვლიან ესენი მზესა; სატურნი, თავის **8** მთვარით უვლის მზესა **29** წლის გა-

ნმაჯლობაში. ურანი უკლის მსეს **84** წლის განმავლობაში ერთხელ ზ ჰლანეტი ნეტუნი **164** წლის განმავლობაში ერთხელ.

იმ ხაზებსა, რომლის კითხაც უტრიალებენ მსეს ეს ჰლანეტები, ეწოდებათ ორბიტები. მამ დედა-მიწასა ჰქონია ორგვარი მოძრაობა; ტრიალებს თავის კარმე-მო, რომელსაცა ეწოდება დღიური ტრიალი ზ **2**, მისი კარმე-მო ტრიალებს **365** დღის განმავლობაში.

ხუმოთ აღწერიოგანა სჩანს, რომ ჩუტნი დედა-მიწაცა არის ჰლანეტი, ესე იგი შავი ნიუთიერება, რომელსაცა არა აქეს საკუთარი სინათლე. არამედ ეძლევა ნათელი მზისაგან, სჭათა ჰლანეტების მსგავსად; ესეც ისე უნათებს სხუა ჰლანეტებს, როგორც ჩუტნი დაკუნათიან მოვარე, მერკური, ვენერა, მარსი ზ სხვა. რომელთაცა ეძლევათ ნათელი მზისაგან ზ იმის შუეს ჩუტნი კადმოკვეცემენ.

როგორც სხუა ჰლანეტები არიან მრგვალნი, ისე ჩუტნი ქვეყანაც მრგვალია. სადაც უნდა მივიდეს კაცი ზ რომლის კუთხითგანაც უნდა შესედოს ცასა, უველგან ცა გადახრილი სჩანს ზ ნაპირები ოთხ კუთხიე გადახრივიან, იმ გადახრილს ადგილებს, კარმე-მო ცი-სას, ეწოდება გორიხანტი. ამ გორიხანტიოგან დი-

ლით ამოდის მზე აღმოსავლეთითგან, საღამოთიც ჩადის მზე, ამავე კორიხანტზედ. საღაც უნდა დადგეს კაცი, ეოველს ალაგს თავისი კორიხანტი აქუს. აქას გარდა, საღაც უნდა დადგეს კაცი, ფეხები დედა-ძიწასზედ აქუს მიკრული ზე თავი ცისაკენ ამართული; დედა-ძიწის ტრიალში, კაცი ხან თავ ზე ჟირა მიდის ხოლმე, ეს უჯრო ღამით არის, ჩუჭნ ზირდაზირ, დედა-ძიწის მეორე ზურგზედ, კაცნი ფეხებით ჩუჭნკენ დაიარებიან, — ქვეენის სიმკრვლეს, გამოკვლეულია, გამოცდილებით, მოკსაურობით ზე სხე. ქვეენას აქუს აღმოსავლეთი, დასავლეთი, ჩრდილოეთი ზე სამხრეთი. ასე რომ ერთი მიმართულება აქუს ქვეენასა ტრიალის დროსა. ქვეენის მხარეების განსაზღვრებლად ხმა რომენ ერთს იარაღს, რომელსაცა ეწოდება მაგნიტური მძვილდი. ამის თვისებაზედ მერე როდესმე მოვილანახარებთ.

იმ ხაზსა, რომელს ხაზზედაც მზე იარება, ესე იგი ამოდის, ზე ჩადის, ჰქვიან მერიდიანი.

(ხოცი მერე იხეება)

ი. კ.

ზოლშის კოროლი და ლით- ვის გეტმანი.

(ნამდვილი ამბავი)

ზოლშის კოროლს სტანისლავ ავგუსტას ზოლია-
ტოვსკის უეჭველია ახლდნენ კარის კაცები; მაგრამ
ერთი იმათგანი უფრო მიაჩნდა, ძრეულ უუვარდ, ეს
იყო ლიტვის გეტმანი მიხეილ ოგინსკი. კოროლი ზ
გეტმანი იუვენენ ერთად გაზდილნი სასწავლებელში ზ
ჭქუნდათ იმათ სიურმიტგანვე მეგობრობა. თუძცა იმ
დროს ზოლშა არ იყო კარგს მდგომარეობაში ზ თი-
თან კოროლსაცკი შეუსუსტდა გავლენა ხალხსედ, მა-
გრამ მაინც კიდევ გამოჩენილთ კეთილშობილთ საკვე-
ხურათა ზ თავის მოსაწონათ მიაჩნდათ კოროლთან
დაახლოვება, ამის გამო სასახლეში ბევრს ჭქუნდათ
ოგინსკის მეგობრობა ზ კოროლთან დიდად ცდილობ-
დნენ დაემორებინათ ოგინსკი სასახლიდამ ზ ვერ შეი-
ძლეს, რადგანც მეგობრობა ზ სიუჟარული კორო-
ლისა ზ გეტმანისა იყო მტკიცე. მაგრამ ერთმა თვრა-

მეტის წლის გლეხი კაცის გასათხოვარმა ქალმა, რომლის სახელი იყო ელსაბეგა, დაარღვია მათ შორის მეგობრობა და ჩუგდო სიძულილი იქამდინ, რომ ბოლოს ერთმანერთს მტრად გადაეკიდნენ.

ერთს სახლების გალღერებაში, რომელიც ეკუთვნის გამოჩენილს ჰოლშის გვარსა, დღევანდლამდის არის დაცული ელსაბეგას სახე, გადმოღებული შავლიარქლისაგან, რომელიც იმ დროს იყო გამოჩენილი მხატვარი. ეს სახე ნამდვილად გვიჩვენებს ქალის სიმშვენიერებას, რომელმაც მოსწო მეგობრობა ჰონიატოვსკისა და ადისკისა და იმის მიხედვით ზოღაზსაც ეწო მრავალი. მოისმინეთ რასაც გიანბობთ ამ საგანზედ:

ოგონსკის უყვარდა ნადირობა. ერთს დროს იყო სანადიროთ საკუთარს მდიდარს და სასიძოვნო მამულში და რაფის მდინარის ზირას შეხუდა მჯდომარე ქალსა, რომელმაც დიდად გააკვირვა თავისის სილამაზითა, თითქმის ქრუნტელმა შეარყივა მრთელი მისი სხეული, რადგანაც იყო მეტად ბოროტივე ლამაზის ქალებისა. ოგონსკიმ დიდხანს უყურა მშვენიერს მოჩვენებასა, ვეღარ მოითმინა და დაუწყო ლაპარაკი:

— ვინა ბძანდებით და რა მიხეცით დაარლებით ამ

ტეში?

— მე განლაზარ ტვის მცველის ქალი; მამა მომი-
კება, დაურჩი დედინაცვლის კელში, რომელიც გადაყ-
ტებით ცუდათ მეჭეობა, ამ მიხესით მოვმოლოი ჩემ
შესაწუხარ დედაკაცსა, რომ ამ ტეში მანც თავისუ-
ფლად ამოვისუნთქო ჭ ცრემლი შემამრეს.

— შენ მიცნობ მე? ჭკითხა კეთმანმა.

— როგორ არ ვიცნობ თქვენს ბრწუხნალებასა.
მოსხენა ქალმა.

— ხომ არ შეგეშინდა მე რომ დამინახე?

— რათ უნდა შემშინებოდა. ბრწუხნალებს დიდი ბა-
ტონის ნახვა საშიშარი მოჩვენება ხომ არ არის.

ეს ჭკვიანური ჰასუხი ემაწვილის ქალისა ოგნის-
კის დიდად მოეწონა. ოგნისკი იყო მართლად თავ
მომწონე, წამოსადეგი, თვალადი ემაწვილი კაცი, სა-
ჭე უოვლის კეთილის თვისებითა.

— შეგიძლიან შემიყვარო? გაბედვით ჭკითხა ოგნი-
სკიმ.

ელიკაბეტას გადურბინა სიწითლემ მშუენიერს თე-
ორ სახესედა. ქალმა სირცხვილით თავი ჩაჭკიდა ძირს
ღ არა უჰასუხარ ჭ როდესაც აისედა მალლა, შეხედა
ოგნისკის, უკანასკნელი დიდის სიამოვნებით შესცქე-

როდა ზე დაჰსაროდა უმანკო ქალსა.

— მიჯასუსე, უთხრა ოგნისკიმ, მაგრამ გულწრფელა, მართალი კი რითხარ, სიუჭარული ჯერ ხომ არ გამოგიცდია?

— ვის შეუჟვარდები მე საბრალო, უღედამო, უბედური ამ მაცდურს ზე დაურდომელს სოფელში? მოგახსენებ კი მართალსა ჩემო ბატონო, თუმიცა ზოგნი ერთნი მესაღერსებიან, დიდათაც მაწუხებენ უმესავსოს ქცევითა, მაგრამ რას გააწუხებენ თავიანთის უკუნურობითა.

— სახელად რა გქვია?

— ელჟაბეტა.

— გამიგონე ელჟაბეტა, უთხრა ოგნისკიმ, მე შენ მოგამორებ იმ შენს ბოროტს დედინაცვალსა, რომ ელარა განახოს. ამის კარდა შენ მოკელის დიდი ბედნიერება.

საბრალო ქალი სისხარულმა აიტაცა, მოეხვივა ოგნისკის ფეხებზედ ზე მადლობა მოახსენა.

— მე მოკცემ ისეთს მდიდარს სამკაულსა, რომელიც ენატრებათ ზოლმის დიდ კაცებსა, განაგრძო ოგნისკიმ, შენ იცხოვრებ ჩინებულს სასახლეში, სადაცა იქნები ქალბატონი, შენ გახლდებიან მრავალნი მსახურნი კარკათ ჩაცმულნი, დღესვე მოკერთმევით ოქროს

კარეტა.

ჯერ არ დაესრულებინა ოგინსკის უკანასკნელი სიტყვა, რომ დიდ კვანძად გამოჩნდა ძველი, დაჯდრეული კარეტა, რომელშიაც იჯდა ბოძა დედაკაცი, პეი-თხავი. როდესაც მოახლოვდა, დედაკაცმა მოახსენა ოგინსკის.

— ჩემო კვლმწიფე! ღმერთი გადღეგრძეოებს & გიცოცხლებს მაგ ლამაზ ქალსა, მიზამეთ რაზე დიდო ბატონო & შენს მოცემელს მოწყალებას ეოვლის შე-მოქმედი დაგიბრუნებს ათასობით.

— ჩემთვის საჭირო არა არის რა, უნასუნა ოგინსკიმ, რომელმაც კვლში ჩაუღო რამდენიმე ოქრო, უფრო უკეთესი იქნაბა შენ თვალთმაქცო, წინ წამოდგე & ამ ქალს შენებურათ უკითხო.

— ეხლავე, მოახსენა ბოძამ, & გადაუძალა ჰატარა თეთრი კელი ელქაბეტსა, დიდხანს ეურადღებით გა-უსინჯა, იბუდბუტა, შემდგომს ხმა მადლა წამოიძახა.

— ჩემო მხეთ უნახავო, შენ შეიქნები დიდი კაცის ცოლი!

— გესმის, მართალი გითხრა თუ არა? წაუჩქრეულა ელქაბეტას ოგინსკიმ.

— შენ იცნოვრებ სახელმწიფო სასახლეში, განაგ-

რომ ბოშამ, ზარფარჩებით იქნები მორთული, შენ გა-
გიარძიელებიან დიდი კაცის ქალები, მოკლედ მოგასსე-
ნებ, შენ შეიქნები კოროლის მეუღლე!

ელჯაბუტას სისარულის ქრუანცელმა დაუარა, მა-
გრამ ოგნისკი შეთრთოლდა, როდესაც ბოშამ წარმო-
სთქვა უკანასკნელი სიტყვები, ან როგორ არ უნდა გა-
ხარებოდა ოგნისკის, რომელსაც კოროლის კვირვინი
სიზმრათაც ეზმანებოდა.

ოგნისკიმ მკითხა კარგათ დასაჩუქრა ზე მუქარე-
ბით კი უბძანა, რომ არავისთვის არა ეთქო რა ზე არ-
სად არა წასცდენოდარა, თორემ

თუმცა ოგნისკი იყო განათლებული ზე კარგათ
ნასწავლი ზე ჭქონდა მიწერმოწერა ვოლტერთან, მაგ-
რამ საკვირველი ამაო მორწმუნე იყო. იმ დროს ყო-
ველი დიდი კაცი ფიქრითგან ვერ იმორებდა ზე სნეუ-
ლებათა ჭქონდა გადაქცეული, რომ ოდესმე მისწვდე-
ბოდა კელმწიფის კვირვინსა, რასაკვირველია ოგნისკი
ამაზედ უფრო იფიქრებდა, რადგანცა იყო რიურისკი
ჩამომავალი, ძრიელი მდიდარი ზე დიდებული კაცი
ლიტვანში ზე პოლშაში. იმას წარმოუდგა რომ თუ კა-
როლევა კელში ჭყავს, მამ ეჭვეი აღარ არის, რომ
თვითონაც ადვილათ შეიქნება კაროლი.

ოგნოსკის ნადრობა სრულებით დაავიწუდა ზ სა-
 ჩქაროდ დაბრუნდა შინ. იმავე დღეს საღამოს ჟამზედ
 მიაკებეს კარეტა ელჟაბეტას ზ მოიყვანეს ოგნისკის მა-
 მულში ნაბორსკში. ელჟაბეტას დახუდა სასახლეში სა-
 უცხოვოდ მოწუბილი ზ შემკობილი ოთახები, მსახუ-
 რები უცხოდ დართულნი ზ ყოველი ფერი სიუსვეში.
 მეორე დღესვე იახლენ მსწავლულნი მასწავლებლნი,
 წარსდგენ ზ დაუწეს ჰსწავლა ელჟაბეტას, რომელ-
 საცა იმათ გარდა მიუჩინეს გუვერნანტკებიცა, ვეღას
 უყვარდა ზ მოსწონდა ელჟაბეტას ბუნებითი ჰკუა ზ
 მსჯელობა ვეღა საქმეზედ. მასწავლებლების კვლში
 მოკლეს ხანში ისე შეიცვალა, რომ ველარზინა ცნობდა
 უწინდელს გლეხის კაცის ქალსა, რომელიცა მართლად
 დაემსგავსა კოროლეუსსა. ანკელოზებრივი მძეწიერი სა-
 ხე, თეთრ წითლად აღუვავებული ვარდივით, ვარსკვლა-
 ვსავით ბრწუინჴალე თვალები, ტანი წვრილი ზ მალალი,
 ნარნარათ მიმოსვრა ზ სიარული, სიტყვა ჰასუხი სა-
 სიამოვნოს ღიმილით შეერთებული, დიდკაცური ზ წენა-
 რი, ყოველივე ეს მოითხოვდა, რომ ქალს მისცემოდა
 სოფლის დიდება.

იმ დროს ოგონსკის მსგავსი დიდი კაცები ხში-
 რად მიიზიდავდნენ ლამაზ დიდკაცების ქალებსა, მაგრამ

ამ შემთვევაში თვით ოკნიცკი დამაზღვრდა, სულით ღ
 გულით შეუფარდა ელჟაბეტა, ხალხში ხმა გამოვიდა,
 რომ ელჟაბეტა ჩქარა შეიქნებოდა გეტმანის ცოლი,
 მაგრამ ოჰ უბედურებაჲ! ოკნიცკის ღღარ დასცაღდა
 აესრულებინა თავისი გულის წადილი. ელჟაბეტას სი-
 მშვენიერემ მიაღწია კოროლამდინ, რომელიც იყო
 დიდი ჰატივის მცემელი ლამაზის ქალებისა, კაროლი
 უცებ ეწვია სტუმრად ოკნიცკის ნაბორსკში, რომ ენახა
 ელჟაბეტას სიმშვენიერე.

ი. გ.

(ზოგი მერე იქნება.)

სტიგან მოვლინებული მოწამე.

ერთს აფრანკეთის ქალაქისაკენ მიმავლობდა, გამო-
ჩენილი შიდადრი აგლიხანი ლორდი, ამ მიმავლობაში
გზასედა, უცებ გაუტედა ეკიპაჟის უკანა თვალი, ლორ-
დი დაეშო ძირს მიწასედა; ხალსი შემოქნვია გარსა.
როდესაც შეიტყეს ამ მოგზაურის ლორდის ხარისხი,
რასაკვირველია დიდი ზატევის ცემით უუურებდნენ;
ჟეჟალ ცდილობდა, რაც შეიძლებოდა ეშველა როგო-
რმე.

ამ გამოჩენილმა მოგზაურმა, მადლობა უთხრა ჟე-
ჟალს & დიმიტით ჟეჟალს თავს უკრავდა ამ კარ გუ-
ლმტვიფნეულობიანათჳს.— არა მიმავსრა საყვარელნო მშე-
ბო, მე მხოლოდ ცოტათი ვიტკანე მსრები.— რა თა-
ვდაბაღია ეს ბატონიო, იტეოდნენ გარს მეოფნი,—
ღიასო, ანობბდა ერთი კალატოზი, რომელიცა ხალ-
სში ერივა; მერე რა დიდგაცური ქვევა & ლაზარაკი
აქესო.— მითომ რას გიკვირთ, ამბობდა ასლა სხჳა,
რატომ არ იცით დიდი კაცი არისო, მერე შიდადრი,
რომელსაცა შეუძლიან ჩჳწნი ყიდვაო. ესენი რომ ამას

ლანარაკობდნენ, ამ ლორდის მსახურმა ყური მოჰყრა
 ზე ეტეოდა, ამ ჩემს ბატონს წელიწადში ოთხი მილი-
 ონი შემოსავალი აქვსო: ამასევე ხომ სულ ჰირები
 დააღეს ხალხმა.

ამ დამტყრეულს ეკიპაჟს გაკეთება დასჭირდებოდა
 ზე მეტი გზა არ იყო იმ დღეს ეს ლორდი იმ ქალაქ-
 ში უნდა დარჩენილიყო; ამასევე ლორდი დიდათა სწუხ-
 და, რომ როგორ დაეყო მრთელი დღე იმ მერაღს
 ქალაქში; მწუნარებისაგან იღმიჭებოდა ზე არ იცოდა
 რა ექნა. იმან რამდენამე ფიქრის შემდეგ გასწია ჰირ-
 ველს გოსტინიცისაკენ, სადაცა ურიცხვანი მოსამსახუ-
 რეები სინარულით ესკვოდნენ ზე ემასხაურებოდნენ, რო-
 გორც მდიდარსა. ერთს წუთში მოართვეს საუხმე ან-
 გლიურად მომხადებული; ჩაი, კვერცხი, ვიჩინა, მუ-
 წარი ხბოს სორცი, ყველი ზე სხუა. ლორდმა ზურგი
 შეაქცია საუხმე გაშლილს სტოლსა, გადაწვა კრესლა-
 ხედ ზე დაუწყო თავის კბილებს ჰატარა დანით ჩიქნა.
 მედიდურად.

— არა არის რა შესანიშნავი ამ ქალაქში? ჰკით-
 ხა იმან მეტრაკტირესა.

— არაფერი ბატონო.

— როგორ თუ არაფერი? მამ არც თვატრია აქა,

არც სასეირო ბაღი სასაღვსო, ან ძველი რამ დაქცეული ისტორიის სასახლე, ან სხვა რამ ძეგლებიც არი?

— აქ არა გახლავთ რა იმისთანა, რომ ღირსი იყოს თქვენის ეურადღებისა.

— მაშ თქვენნი ქალაქი გვანებულა, უბრალო სოფელსა ჩემო საყვარელო.

ეს სთქვა ლორდმა ზ დაიწყო მოქნარება. მისი მოწვალება გადაესვენა კრესლასედა, თითქმის ისე მობეზრებია აქაურობა, რომ არ იცის რა ქნასო. ბოლოს თვალი წინაშით გაახილა, შესედა ზღაზვნით მეტრატორეს ზ უთხრა:

— მრთელი დღე აქ უნდა დაგრჩე უსაქმოდ, ეს სწორეთ სიკვდილია, მითხარი ღუთის გულისათვის მაშ რა ვქნა? როგორ გავართო დრო?

— ბატონო ამახედ ეკეთესი რა იქნება, გემრიელათ მიიღოვით საუხსმე ზ დრო გაართოთ ამაში.

— მე მშვიდი არა ვარ. კუჭი სავსეთა მქქს. მე მსურს დროს გატარება.

— მაშ თუ გნებავთ ბატონო, ინებეთ ზ ნახეთ ფრანგების ეკლესია.

— არა, მე არ მიყვარან, ზანის მიმდევნი.

— მამ აქაური მოსამართლეების სამჯავროს ნახვასაც არ ინებებთ.

— ოჰ, განა სამჯავროც არის აქა? მამ კაცებსაც ახრჩობენ როგორც სხანს.

— კაცის ჩამოხრჩობა ჩუტნ ქუტყანას თვსებათ არა აქვს.

— ეგ უფრო ცუდი!

— დამნაშავეს დიდის ცულით თავსა სჭირან აქა.

— ეგ ძალიან კარგი საქმეა, დღეს ხომ არა ვისა სჭირიან თავსა?

— ბატონო ჩუტნში იშვიათია მაც კვარი შემთხვევა. ეს ხომ ზარბიჯი არ არის; მაგრამ მე მგონია, დღეს სამჯავროში არჩევენ ჟან მიატიეს საქმეს, რომელიცა არის დიდი დამნაშავე დ მგონია ისე კადანსჭრან, რომ თავი კაავდებიონ.

— ხვალ მე ჩემს კზას შეუდგები დ იმის თავის მოჭრას სადა უნახავ. მერე რა დაუშავებია იმ ჟან მიატიეს.

— იმან მოკლა კაცი ტალახარის ტყეში, ეს დამტვიცდა გამოძიებით.

— დამტვიცდა!.....ჰო!, — მარტო თითონ მოუკლავს, თუ სხუაცა ჭეოლია იმხანავი?

— ამხანავიცა ჭეოლია, მაგრამ ის კაცეულა დ

ვერ დაუჭერიანო.

— შერე იცნობენ იმ ამხანაგის სახეს რომ ნახონ?

— არა.

— როდის გადასწევებს მამ სამართალი მაგ საქმეს?

— დღეს უთუოდ ბატონო, მრთელი ქალაქი იქ იქნება.

— არ შეიძლება, რომ მეც დავესწრა იმ ანბავში? იქნება როგორმე დრო გაუართო დღეს მაგ შეძთხვევით.

— არ გირჩევ ბატონო, იმ რამენაშავეს საწილად არი ზირის სახე აქვს. უთუოდ იმ საწილარს თავს მოსჭრიან ბატონო.

ჩუქნი ლორდი კიდევ გაიხმორა, გადაესვენა დიდკაცურად კრესლანსედ ბოლოს წამოდვა რა, სთუა:

— აბა, მამ მიჩვენე სისხლის სამართლის სამჯავროს გზა ბ შენც გამოძევე.

სამჯავროში დიდძალი ხალხი იყო შეერილი, კორიდირი ბ კიბეები სავსენი იუენენ. ანგლიჩანმა ძლივს შეაღწივა იმ ხალხში. მოსამართლეებში ბ იმ დიდძალ ხალხში გაისმა ხმა, რომ ერთი დიდი კაცი, მდიდარი ბ გამოჩენილი ანგლიჩანი, მოსულა აგრეთვე საფურცელათ ლონდონიდანაო. მაშინათვე, მოსამსახურებმა ამ ლორდს დაუცალეს, დასაჯდომად საუკეთესო ა გილი, სადაცა ისე დაჯდა, რომ მრთელი ეს მოსამართლენი ბ ხალხი ხედავდა კაფიეთად.

მოწამებსა ჰკითხეს, უეღამ ერთბაშათ გაამტყუ-

ნეს დამნაშავე, დამტკიცდა იმისი დანაშაული ცხადთა და
 ძაუერებელნი მოელოდნენ განაჩენის შედეგანსა. უცებ
 ეს კაცის მკვლელი ადგა თავის ადგილიდან და რა მი-
 უბრუნდა ზროკურორსსა, სთქვა: თუძცა ყველანი მამტ-
 უნებენ კაცის კვლადი, მაგრამ ვუფიცავ ყოვლის შემოქმე-
 დს ღმერთსა, რომ მე მართალი ვარ, როდესაც კაცი
 მოკვლათ ცაბელირის ტყეში, მე იმ დროს ვივადი კა-
 ლეს ქალაქში, იქ გამხედ ვმუშაობდი. დამნაშავემ სიტ-
 ვვა შესწუტვა, სახესედ გადურბინა სინარულის ფერმა,
 მერე უცებ დაიძხა სინარულისაგან აღტაცებულმა, რა
 დაიხანს იმ ხალხში, სახატო ალაკს მჯდომარე ლო-
 როდი «ღმერთო ჩემო! ეს რა სასწაულია. თქუნი აქა
 ბძანდებით განა, ჩემო მხსნელო. დამნაშავეს ტირილი
 მოუვიდა, მაგრამ ძინც სახესედ აჩნდა სინარული; იძან
 დაიერიფა გულსედ ხელები და დაიჩოქა. ამ მოულო-
 დნელმა სცენამ, ყველას უურადღება ძიაქცია. ზროკუ-
 რორმა ჰკითხა: რა ანბაჟია?—აი მოწამე, გამოგზავნი-
 ლი ცითგან, ჩემის სიმართლის დასაცეველად, უნასუსა
 დამნაშავემ და დანახვა ლორდი. ყველამ შესედა ავლი-
 ჩანინს, რომელიცა მდიდრულად იჯდა კრესლასედ, თი-
 თქოს აქ არაფერი ანბაჟიაო. ბატონო, ბატონო, ვე-
 როდა დამნაშავე, შემობრალეთ, კარგად შემომხედეთ და
 გამსინჯეთ. იქნება ვეღარა ძცნობთ?—ლორდი დაც-
 ქერდა ლორნეტით და უთხრა: მე შენ სრულებით ვერ
 გიცნობ.—ბატონო, ღუთის გულისათჯს, კარგად და-
 მაცქერდით, წასრულს გასაფხულსედ, კალეს ქალაქით-
 გან რომ საფრანკეთში მიბძანდებოდით, კემითგან ბა-
 რგი მე არ გამოგიხიდე? კერა დღე იყო, რასაკუა-

რეელა იმ დღეს რიცხვიც გეცოდინება, ოჰ ბატონო, საიდან მოძველინეთ ჩემს დასასწავლად—

— ეკ, ოჰ, მართალია! სთქუა მშვიდობიანად ლო-
რდმა. მე წასრულს გასაფხულსედ კალეს ქალაქითგან
მოვიდოდი — ამ სიტყვირსედ ხალხს სინარული მიეცა.
ვევლამ სუნთქვაც კი შეწვევიტა. შებრალებით უეურებდა
დამნაძავესა, თითქმის მოსამართლეებსაც სიბრაული
ხაუვარდათ გულში.

— ბატონო ლორდო, განაგრძო დამნაძავემ, — კიდევ
ერთს სიტყვას მოგახსენებ, გასსოვთ რომ ძეითხეთ,
ფრანცუხო ცოლი გუაეს თუ არაო?

— მართალია, მიუგო ანგლიხანმა. სწორეთ აგრე
იყო.

— ღუთის გულისათჯს, ისიცა ბძანეთ, ჰასუსად რა-
დოგახსენე.

— ისა სთქვი, რომ ცოლი მეჯესო, მაგრამ ორი
შვილი მეჯანდა, ისინი კი დამესოცნენ ვეჯვილითაო.

მრთელმა იქ მსხდომმა ხალხმა შექნა ეყანი სინა-
რულისაგან ზ მოსწონდათ ლორდის სიმართლით ლა-
ზარაკი.

— ბატონო, ახლა გთხოვ მოიგონოთ ის რიცხვი
თვისა, როდესაც მე მნახეთ?

— ის დღე, დაიწყო ფიქრით ლორდმა. ის დღე . .
ის დღე იყო თხუთმეტს აზრილს; მხე ის-ის იყო ჩა-
დიოდა.

ხალხმა სინარულისაგან აღტაცება შექმნა.

დამნაძავე განართლეს, როგორც მართალი კაცი,
მრთელმა იმოდენმა ხალხმა დიდის ჰატვიცისცემით გა-

მოაცილა ლორდი, უმანკო მსხვერპლის დასწინისათვის;
 ერთოდნენ ვვაჟილებს ზ უვეროდნენ ურასა.

იმავე საღამოსედ ლორდი გაემგზავრა თავის გზისაკენ, ხალხისაგან მადრიუდი ზ ლოცვა კურთხევით. ამ შემთხვევის ნახევარ წლის შემდეგ, იმავე ტაბელორის ტყეში მოკლეს კიდევ კაცი, ორნივე კაცის მკვლელები დაიჭირეს ზ მოიჟვანეს იმავე სამსჯავროში, სადაცა გამართლეს ჟან-მატიე. ხალხი მისცვივდა ენახათ დამნაშავე კაცის მკვლელები. რა ნახეს, საკვირველები საგან ჰირები დააღეს, როდესაც ცნეს, ერთი იყო აღარინდელი დამნაშავე ჟანმატიე, რომკლიცა გამართლდა ლორდის მოწმობით და მეორე, თითონ ის უფალი ლორდი, თურმე ამხანაგი ჟან-მატიესი ყოველს აუახაკობაში.

1874 წელსა

«ცისკრის» დაბარება შეიძლება ამ სახით:
ტფილისში, ადგილობრივ გაუკანაურებად თუ გაკანაური.
8 მანეთი.

რედაქცია იმყოფება ბაზრის ქუჩაში თამაშოკის
სახლებში.

ვისაც ქუჩნალი დააკლდეს ზ თავის დროზედ არ
მიერთოს, უმორჩილესად ითხოვს რედაქცია, მაშინვე
აწნობოს ამ ადრესით:

«ცისკრის» რედაქტორს ი. კერესელიძეს, ტფილისში.

Дозволено цензурою Тифлиса, 1874 года. 16 марта.